03/05/2023

Ο Ιερομόναχος Ιουστίνος Σιμωνοπετρίτης γράφει για την εικόνα του «Άξιον Εστί» και την ιστορία της

/ Αγιορείτικα

[…] Στον ιστορικό αυτό ναό [του Πρωτάτου στις Καρυές του Αγίου Όρους], στο άγιο Βήμα, βρίσκεται ενθρονισμένη πάνω στο ιερό σύνθρονο η σεβάσμια και θαυματουργή εικόνα της Θεοτόκου, που επονομάζεται «Άξιόν εστιν»1.

Ονομάζεται έτσι, γιατί μπροστά σ' αυτήν την εικόνα πρωτοψαλθηκε απ' τον αρχάγγελο Γαβριήλ ο γνωστός αυτός ύμνος. «Η πάνσεπτος αύτη και αγία εικών, εξ αρχαίων και παλαιών χρόνων, εστάθη το καύχημα των Καρεών, η δόξα των Πρωτατινών, η σκέπη και προστασία των πέριξ Κελλίων», αλλά και όλου του Αγίου Όρους δόξα, καύχημα και προστασία.

Την ιστορία της εικόνας έγραψε το 1548 ο Πρώτος του **Άγιου Όρους ιερομόναχος Σεραφείμ** που διέπρεψε στην αρετή, τη σοφία, τη μάθηση και την ακτημοσύνη. Ως Πρώτος διοικούσε το Όρος με ευαγγελική δικαιοσύνη και σύνεση.

Υπήρξε γέροντας του άγιου Διονυσίου του εν Ολύμπω, όταν εκείνος ζούσε στις Καρυές, και συνδεόταν με στενή φιλία με τον όσιο Θεόφιλο το Μυροβλύτη, που εκείνο το διάστημα ασκήτευε στη γειτονική Καψάλα, Βοήθησε ακόμη με χρήματα για την ανακαίνιση του κελλίου του αγίου Θεοφίλου και έκτισε εκ θεμελίων το νάρθηκα του Πρωτάτου.

Αυτή η ιστορία – υπόμνημα δημοσιεύτηκε για πρώτη φορά στο **Νέο Μαρτυρολόγι** ο του αγίου Νικόδημου του Αγιορείτου απ' όπου αναδημοσιεύτηκε πολλές φορές. Η σπουδαιότητα του κειμένου, η ακρίβεια του στη διήγηση και η γλαφυρότητά του μας αναγκάζουν να το δημοσιεύσουμε όπως έχει.

«Σεραφείμ του Θυηπόλου υπόμνημα περί του θαύματος του γενομένου υπό του **Αρχαγγέλου Γαβριήλ εν τω Αγίω Όρει του Άθω**· ήτοι περί του Αρχαγγελικού ύμνου του ΑΞΙΟΝ ΕΣΤΙΝ.

Κατά την Σκήτην του Πρωτάτου, την ευρισκομένην εις τας Καρέας, εκεί πλησίον, εν τη τοποθεσία της ιεράς Μονής του Παντοκράτορος, είναι λάκκος μεγάλος, όστις έχει κελλία διάφορα. Εις ένα γουν των κελλίων τούτων, επ' ονόματι πμώμενον της Κυρίας Θεοτόκου της Κοιμήσεως, εκατοίκει ένας ιερομόναχος γέρων και ενάρετος μετά άλλου υποτακτικού.

Επειδή δε ήτον συνήθεια να γίνεται αγρυπνία κάθε Κυριακήν εις την ρηθείσαν του Πρωτάτου Σκήτην, κατά το εσπέρας ενός Σαββάτου, θέλοντας να υπάγη ο προρρηθείς γέροντας εις την αγρυπνίαν, λέγει τω μαθητή αυτού· Τέκνον, εγώ μεν υπάγω διά να ακούσω την αγρυπνίαν, ως σύνηθες· συ δε μείνον εις το κελλίον, και ως δύνασαι ανάγνωθι την Ακολουθίαν σου· και ούτως απήλθεν. Αφ' ου δε η εσπέρα παρήλθεν, ιδού κρούει τις την θύραν του κελλίου· ο δε αδελφός έδραμε και την άνοιξε, και βλέπει, ότι ήτον ξένος μοναχός, αγνώριστος εις αυτόν όστις εισελθών, έμεινεν εις το κελλίον την νύκτα έκείνην.

Εν τη ώρα δε του όρθρου, αναστάντες, έψαλλον και οι δύω την Ακολουθίαν όταν δε ήλθον εις την Τιμιωτέραν, ο μεν εντόπιος μοναχός, έψαλλε μόνον την «Τιμιωτέραν των Χερουβείμ», και καθ' εξής έως τέλους· τον συνήθη δηλαδή, και παλαιόν ύμνον του Αγίου Κοσμά του ποιητού. Ο δε ξένος εκείνος μοναχός, κάμνοντας άλλην αρχήν του ύμνου, έψαλλεν ούτως· «Άξιόν εστιν ως αληθώς, μακαρίζειν σε την Θεοτόκον, την αειμακάριστον, και παναμώμητον, και μητέρα του Θεού ημών».

Είτα εσύναψε [πρόσθεσε] και την Τιμιωτέραν μέχρι τέλους. Ακούσας δε ταύτα ο εντόπιος μοναχός, εθαύμασε, και λέγει προς τον φαινόμενον ξένον. Ημείς μόνον ψάλλομεν «την Τιμιωτέραν»· το δε «Άξιόν έστιν», ουδέποτε ηκούσαμεν, ούτε

ημείς, ούτε οι προτύτεροι από ημάς. Αλλά παρακαλώ σε, ποίησον αγάπην, και γράψον και εις εμένα τον ύμνον τούτον, διά να τον ψάλλω και εγώ εις την Θεοτόκον.

Ο δε αποκριθείς, φέρε μοι, του λέγει, μελάνι και χαρτί, διά να τον γράψω. Ο δε εντόπιος, δεν έχω του λέγει, ούτε μελάνι, ούτε χαρτί. Και ο φαινόμενος ξένος, φέρε μοι, του είπε, μίαν πλάκα. Ο δε μοναχός δραμών, εύρε πλάκα, και του την έφερε. Λαβών δε ταύτην ο ξένος, έγραψεν επάνω εις αυτήν με τον εαυτού δάκτυλον τον ρηθέντα ύμνον, το «Άξιόν εστι». Και, ω του θαύματος! τόσον βαθέως εχαράχθησαν τα γράμματα επάνω εις την σκληράν πλάκα, ωσάν να εγράφησαν επάνω εις πηλόν απαλώτατον.

Είτα λέγει τω αδελφώ· από της σήμερον και εις το εξής, ούτω να ψάλλετε και εσείς, και όλοι οι ορθόδοξοι. Και ταύτα ειπών, έγινεν άφαντος· ήτον γαρ Άγιος Άγγελος, απεσταλμένος υπό Θεού, διά να αποκάλυψη τον Αγγελικόν ύμνον τούτον, και τη Μητρί του Θεού πρεπωδέστατον· μάλλον δε, ήτον ο Αρχάγγελος Γαβριήλ, ως ρηθήσεται έμπροσθεν.

Αφ’ ου δε ήλθεν από την αγρυπνίαν ο γέροντας, και εισήλθεν εις το κελλίον, αρχίζει ο υποτακτικός αυτού να ψάλλη το, Άξιόν έστι, καθώς ο Άγγελος αύτω επαρήγγειλε· και ακολούθως δείχνει εις τον γέροντά του και την ρηθείσαν πλάκα με τα Αγγελοχάρακτα γράμματα.

Ο δε ταύτα ακούσας, και ιδών, έμεινεν εκστατικός διά το τοιούτον θαυμάσιον. Και λοιπόν, λαβόντες και οι δύω την Αγγελοχάρακτον εκείνην πλάκα, απήλθον εις το Πρωτάτον και δείξαντες αυτήν εις τε τον πρώτον του **Αγίου Όρους,** και εις τους λοιπούς γέροντας της Κοινής συνάψεως, εδιηγήθησαν εις αυτούς άπαντα τα γενόμενα· οι δε δοξάσαντες ομοφώνως τον Θεόν, και ευχαριστήσαντες την Κυρίαν ημών Θεοτόκον, διά το παράδοξον τούτο, ευθύς απέστειλαν την πλάκα εις την Κωνσταντινούπολιν, προς τε τον Πατριάρχην, και τον Βασιλέα, σημειώσαντες εις αυτούς διά γραμμάτων άπασαν την υπόθεσιν του τοιούτου τερατουργήματος.

Από τότε δε και ύστερα, ο μεν Αγγελικός αυτός ύμνος διεδόθη εις όλην την οικουμένην, δια να ψάλλεται εις την Θεομήτορα, από όλους τους ορθοδόξους. Η δε Αγία εικών της Θεοτόκου, η ευρισκομένη εις την Εκκλησίαν του κελλίου εκείνου, εν ω το τοιούτον γέγονε θαύμα, μετεφέρθη από τους πατέρας του **Αγίου Όρους**, εις την Εκκλησίαν του Πρωτάτου· και εις αυτήν ευρίσκεται έως της σήμερον, ενθρονιασμένη επάνω του **Ιερού Συνθρόνου**, εντός του **Αγίου Βήματος,** επειδή και έμπροσθεν της εικόνος ταύτης εψάλθη πρώτον υπό του Αγγέλου ο ύμνος ούτος.

Το δε κελλίον εκείνο, έλαβε την επωνυμίαν να ονομάζεται, Άξιόν εστι. Και ο

λάκκος εκείνος, εις τον όποιον το κελλίον ευρίσκεται, ονομάζεται από όλους έως της σήμερον, *«Άδειν» ο έστι ψάλλειν, διά το να εψάλθη πρώτον εις αυτόν ο Αγγελικός, και Θεομητροπρεπής ούτος ύμνος».*

Και συνεχίζει ο άγιος Νικόδημος: *«Ότι δε το θαύμα τούτο είναι πολλά παλαιόν, και ότι ο Άγγελος οπού εφάνη, ήτον ο Αρχάγγελος Γαβριήλ, μαρτυρεί και το εν τοις τετυπωμένοις Μηναίοις γεγραμμένον, κατά την ενδέκατην του Ιουνίου μηνός, ούτω· «Τη αυτή ημέρα η Σύναξις του Αρχαγγέλου Γαβριήλ εν τω Άδειν».* Επειδή γαρ, ως φαίνεται, εν τη ενδέκατη του Ιουνίου ηκολούθησε το τοιούτον θαυμάσιον τούτου χάριν οι τότε πατέρες, ετέλουν Σύναξιν, και Λειτουργίαν κατ' ενιαυτόν, εις τον ρηθέντα λάκκον, τον επονομαζόμενον Άδειν, εις μνήμην του θαύματος, τιμώντες, και δοξάζοντες τον Αρχάγγελον Γαβριήλ· όστις, καθώς απ' αρχής έως τέλους εστάθη ο ένθεος υμνολόγος της Θεοτόκου, και τροφεύς, και διακονητής, και χαροποιός αυτής ευαγγελιστής· ούτως υπηρέτησε και εις το να αποκάλυψη τον όντως Θεομητρικόν τούτον ύμνον, ως αυτώ μόνω κατά πάντα πρεπούσης της τοιαύτης διακονίας.

Και πάλαι μεν ο Δεσπότης των όλων Θεός, έδωκε τας δέκα εντολάς εις τους Εβραίους, γεγραμμένας με τον εαυτού δάκτυλον, επάνω εις τας δύω λιθίνας πλάκας. Τώρα δε ο Άρχων των του Θεού Αγγέλων, έδωκεν εις όλους τους ορθοδόξους, τον πλέον γλυκύτερον, και ερασμιώτερον ύμνον της Μητρός του Θεού, γεγραμμένον εις λιθίνην πλάκα με τον αρχαγγελικόν αυτού δάκτυλον.

Βλέπε δε και πως επληρώθη η προφητεία του θείου Γαβριήλ, οπού είπεν, ότι να ψάλλωσι τον ύμνον τούτον όλοι οι ορθόδοξοι· διά τι τόσον κοινός και τόσον ποθεινός εγένετο ο Αρχαγγελοσύνθετος ούτος ύμνος εις όλους τους ορθοδόξους, ώστε όπου, και αυτά τα μικρά παιδάρια των Χριστιανών, ηξεύρουν και τον ψάλλουν μεγαλοφώνως την σήμερον, με μεγάλην χαράν της καρδίας των, εις δόξαν της Θεοτόκου· ης ταις αγίαις πρεσβείαις αξιωθείημεν της βασιλείας των ουρανών.» Αμήν.

1. Η εικόνα εξέρχεται απ' το ιερό σύνθρονο στο μέσο της εκκλησίας, όπου υπάρχει ειδικό προσκυνητάρι, πέντε φορές το χρόνο: το **Πάσχα, των Αγιορειτών Πατέρων** (Β' Κυριακή μετά την Πεντηκοστή), στις 11 Ιουνίου (ημέρα της εορτής της), στις 15 Αυγούστου (ημέρα της εορτής του ναού) και τα Χριστούγεννα.

Απόσπασμα από το βιβλίο του Ιερομονάχου Ιουστίνου Σιμωνοπετρίτη, «'Άξιόν Εστιν' – Η θαυματουργή εικόνα του Πρωτάτου», των εκδόσεων Πανσέληνος, σειρά Αγιορειτικά τετράδια 1.

Πηγή: pemptousia.gr/(Επιμέλεια Στέλιος Κούκος)